

FENÁKEL JUDIT

SZÉLL MARGIT

(I. rész)

Reggel 8 óra előtt jelentkezett Benkő Jánosnál. Benkő még kezében tartotta a telefonkagylót, bizonytalanul intett neki valami köszönésfélét, meg azt is, hogy foglaljon helyet.

— Éppen most beszéltem Lovászi Sándorral — mondta vontatottan. Margit idegességében megszívta az orrát.

— Hát nézzük csak . . . — szétszaladó pillantása a képeket faggatta, hogy most aztán mit is kezdjen Széll Margittal. Váratlanul elmosolyodott, mentőötlete támadt.

— Talán ismerkedjen meg a munkatársaimmal — és már indult az ajtó felé.

A külső szobában ketten ültek, de még maradt egy szabad íróasztal.

— Széll elvtársnő nálunk fog dolgozni — mondta hangosan, majdnem harsányan. — Ilonka, üritse ki neki Vargáné egyik fiókját. Aztán később . . . majd keressünk helyet valahol.

Ilonka kulcsokkal csörgött, nekiesett a harmadik íróasztalnak. De mintha az ismerkedéshez se neki, se a másik asztalnál ülő fakó férfinak nem lenne kedve, mindketten nagyon elfoglaltnak látszottak.

— Hát melegedjenek össze — Benkő keze a kilincsen volt, hogy gyorsan behúzza az ajtót maga után. — Holnap pedig megbeszéljük a tennivalókat.

Margit leült az idegen íróasztalhoz.

— Szóval Lovászi is ideszólt az érdekében. Majd alkalomadtán meg is jegyzi csak úgy mellékesen. Beszéltem Benkővel, hogy valami rendes állást csináljon magának.

Benkő meg ő régi ismerősök. Valamikor, tanácsitkár korában, naponta akadt dolga Margittal. Most meg iderakták púpnak a hátára. Tulajdonképpen Ilonkát is ismeri, meg azt a fakó embert is, akinek a neve sehogy se akar eszébe jutni. Mind úgy csinálnak, mintha a Marsról pottyant volna közéjük. Végre a fakó ember erőt vett magán.

— Széll elvtársnő a sajtónál dolgozott?

Margit bólintott.

— Ott is.

— Azért olyan ismerős.

— És az elvtárs?

Lassan induló, kényszeredett beszélgetés volt. A szavak lökdösték egymást, mint a gyerekek az ültetésnél, egyik se akart első padba kerülni. Ilonka pityyegni kezdett az írógéppel, ebből is láthatta mindenki, hogy rengeteg dolga van. Margit viszont mímelni se tudta a munkát. Egy üres fiókjá volt mindössze, meg az aktatáskája, csomó haszontalan holmival. Túrskált benne kicsit, előszedte jegyzetfüzetét, rágott végű ceruzáját, semmi más nem jutott eszébe. A telefon Ilonka asztalán állt. Szívesen fölhívta volna Nórát: „Itt vagyok az

új helyemen, alapjában véve minden rendben.” De úgy érezte, nincs joga hozzá. Se a telefonhoz, se a hazugsághoz. Nórának még egyszer sem hazudott. Még annyit se, mint önmagának. Nórának még azt is megmondta, hogy nem tud visszamenni a gyárba. Elfelejtett... dolgozni.

Elviselhetetlenül lassan telt az idő. Próbált az otthoniakra gondolni. Az anyjára. Már süti a névnap kalácsot, kiválasztja a csirkét, aminek holnapra pusztulnia kell. A húga talán reggel megérkezik Pestről, onnan könnyebb a közlekedés. De neki addig még hátra van másfél napja. A mai egészen négy óráig, a holnap csak egyig. Azután vonatra ülhet. Mit fog itt csinálni másfél napig? Már egy kimutatást is szívesen rubrikázott volna. De Ilonka olyan megközelíthetetlen volt papírjaival és írógépével, hogy annyit se mert kérdezni: segíthetek?

Benkő pedig világosan megmondta, holnap megbeszélük a tennivalókat. Ha ugyan holnapig kieszel valamit. Az egész hirtelen jött. Az üzemet hozzácsapták a pesti nagyvállalathoz, s annak már amúgy is volt lapja. Pedig itt a nyugdíjig meglehetett volna. De hát soha se maga döntött a sorsa fölött. Mióta felnőtt ember lett, mindig kiemelték, áthelyezték, odavitték. Az utolsó szabad lépése az volt, amikor elment varrólánynak.

Nézte az ajtót. Mereven nézte. Hátha Benkő János meggondolja magát, és nem vár holnapig. Hátha észbe jut, hogy felhasználhat egy volt újságíró, aki többé-kevésbé ért a fogalmazáshoz. Itt bizonyára rengeteg jelentés készül. Megbeszédet kell írni különböző gyűlésekre. Beszédet. Egy ilyen beszédnek köszönhette, hogy kiemelték a varrólányok közül. Lovászi megállt a faliújság előtt, és azt mondta: — Kellene nekünk egy fiatal erő. Az a fontos, hogy a mi emberünk legyen. Nézzetek körül, elvtársak.

Körülnéztek. Még aznap békegyűlési beszédet írtak vele, meg két tárásával. A beszédet elvitték Lovászi Sándornak. Másnap már ott állt Lovászi szőnyeges szobájában, s riadtan hallgatta, hogy a Szovjetunió vezette hatalmas béketáborban ő lesz a béke egyik élharcosa, aki a párt politikáját viszi ki az ifjúsági tömegek közé a béke megvédése és a kulturális forradalom terén. Aztán még azt kérdezték tőle:

- Apja neve?
- Széll András volt. Meghalt.
- Foglalkozása?
- Kubikos.
- Föld?
- Semmi.

— Akkor jó. Az elvtársnő az ifjúsági mozgalomban fog dolgozni.

Nem volt hátra más, csak egy önéletrajz, amit igazán gyorsan összevágott, hisz olyan történetesen, semmi kis élet volt a háta mögött, hogy abból fél oldalnál hosszabb életrajzot maga Lovászi se tudott volna csinálni. Később persze teleíródtak az üresen maradt sorok, maguktól íródtak tele, vagy mindig más toldott hozzája egy-egy mondatot. Legkevesebb dolga Margitnak akadt ezzel a fogalmazvánnyal, tőle ugyan azt se kérdezték, akarja-e, hogy legyen életrajza egyáltalán. Pedig ha megkérdezték volna, talán már harmadik nap megmondja: neki ebből elég, sokkal inkább visszamegy varrólánynak, s az marad egész életére, önéletrajz nélküli varrólány. Mert a géphez nem kell önéletrajz, se békeharc nem kell, se beszédet nem kellene. Ha megkérdezték volna. De csak kezébe adták a jegyzetfüzetet, és elküldték ifjúsági nagygyűlést szervezni a kötélgyárba.

Két szoba volt a városi bizottság. Két szoba, egy írógép meg a telefon.

És Nóra ült az írógépnél. Egyidősek voltak. Nóra festette a száját, esténként papírra tekerte a haját, és színes blúzokat viselt.

— Ez így nem lesz jó — csavarta ki a papírt a gépből. — Már vagy 20 sort leírtunk, és még mindig csak a bevezetésnél tartunk. Azt mondták, te írd meg a beszédet?

Akkor már ötödszörré fogalmazta át, hogy kedves elvtársak, elvtársnők, kedves vendégeink, ma délután 3 órakor olyan nemzetközi helyzetben kezdjük meg a gyűlésünket. . .

— Ne bőgj! — Nóra elvette tőle a papírt, és kihúzgálta a fölösleges sorokat. Aztán ceruzájával rábökött az óraker szóra. Egy k — mondta — óraker, egy k-val írjuk. Különbö az egész fölösleges. Az egész: ma délután 3 óraker.

Sokat sírt eleinte. Alig múlt el nap sírás nélkül. — Cseréljünk helyet — zokogta az írógépre borulva. — Én inkább megtanulok gépelni.

— Az elvtársnőt a párt állította erre a helyre — oktatta a titkár, aki komorabb pillanatokban magázta őket.

— Az elvtársnő nem cserélhet helyet senkivel. És ne terjessze az anarchiát a mozgalomban.

Margit nem tudta, mi az az anarchia. Nóra magyarázta el.

Nem vette észre, hogy már percek óta ütemesen kopog rágott végű ceruzájával. Csak Ilonka meg a fakó ember meredt tekintete döbbsentette rá, hogy elfeledkezett magáról. Fölkapta a ceruzát, s zavarában megszívta az orrát. Ilonka megszánta végre. — Ilyenkor szoktunk kávét főzni — nézett az órájára. — Egy-ötvenért jön ki személyenként.

— Már azt hittem, itt nem is kávéznak — kapaszkodott a beszéd vékony szálába, s mindjárt kezdte összeszedni tárcájából az aprópénzt.

— Naponta kétszer főzünk — mondta Ilonka. — Persze ha vendég jön, többször is.

— Az nagyon jó — bólogatott Margit. — A régi helyemen is így csináltuk — hirtelen elhallgatott. A „rég helyemen”, cselédek szoktak így beszélni.

— De mi másodosztályúból főzünk — mondta Ilonka. — Mégiscsak olcsóbb. Viszont a harmadosztályú meg égett.

— Bizony — helyeselt Margit — annak már nincs is olyan igazi kávé íze. A fakó ember is megszólalt.

— Ha gyorsan csinálja, Ilonka, még megvárom.

Ilonka megsértődött. — Látja, hogy csinálom. A gépet siettesse.

— Úgy értettem — kezdett közelebb férközni Margit —, hogy engem bizonyos Vargáné helyére ültettek.

— Igen. Az ő helyére.

— És ő?

— Beteg.

— Komolyan?

— Jövő héten bejön — nézett rá Ilonka szúrósan, mintha azt feltételezné, hogy Margit végérvényesnek tekinti a fiókot Vargáné íróasztalában.

Nem mert tovább kérdezősködni. Ettől az Ilonkától még kitelik, hogy ki mondja, amire gondol. Amire a fakó elvtárs is gondol, meg Benkó János a párnás ajtó túloldalán. Hiszen mindnyájan egyre gondolnak.

Lovászi Sándor azt mondta két héttel ezelőtt, mikor a főtéren összeszaladtak:

— Keserves dolog ez, Margit. Keserves dolog ez mindnyájunknak, akik együtt rajtoltunk annak idején. Micsoda perspektívánk volt nekünk, micsoda

lehetőségek álltak előttünk. Aztán mikor nekiiramodtunk volna, mire örömmünk telt volna benne, jól a nyakunk közé csördítettek. Hát így jártunk valamennyien, téged is beleértve.

Margit még most is bele tudott pirulni, ha Lovászi letegezte. És sose tegezte vissza. Szaporán bólogatott, bár a perspektívát ő sose érezte annyira, hogy örülni tudott volna neki. Annak inkább örült, hogy Lovászi sajátmagával egy sorban emlegeti. Hiszen mindig olyan mérhetetlenül messze voltak egymástól. Még akkor is, amikor Lovászi Sándor bement hozzá késő éjszaka, s csak annyit mondott parancsoláshoz szokott hangján: — Eridj beljebb egy kicsit.

A vendégszobában lakott akkoriban, a kisebbik egyszerűbb vendégszobában. Amíg nem találnak neki egy tisztességes albérletet. Mert azt is mások keresték. Lovászi gyakran éjszakázott odabent. Jelentést böngészett, K-vonalat várt, vagy egyszerűen éberségből őrizte a házat. Nagy jövőt jósoltak neki. Azt mondták, hihetetlen munkabírású ember, elviheti a legfelsőbb helyekig. Nős volt, s a felesége gyereket várt.

De azért Margit nem szólt semmit, egy nyikkja se volt, engedelmesen a fal felé húzódott. Reggel Lovászi megfricskázta a fogpoharát.

— Hát ez meg? — Aztán elgondolkodva tette hozzá: — Sülve-főve együtt látlak ezzel az Imrénével. Nem szeretem. A szokásait se szeretem. Pláne, ha egy munkáslány utánozza. Tudod, ki annak az apja? Ügyvéd. Tősgyökeres kispolgár familia.

Aztán még bejött hozzá két-három éjszaka. Persze senki se tudhatta, Nórának is évekkel később vallotta be. Haragudni se mert rá, gyűlölni se merte. Várta még hónapokig. De szótlánul, egy kérdés, egy homlokráncolás nélkül. Azt se tudta meg, minek kellett Lovászinak, meg azt se, hogy miért nem kellett tovább. Neki még most is kellett volna. Pedig már nem bálványozta, nem is tisztelte. És mégis elpirult egy tegezéstől.

Mindenki rettegett Lovászitól. A telefon egy kisasztalon volt, a külső szoba közepén. A csörgése mindig úgy érte őket, mint a vekker lármája az álomból ébredőt. Csak Nóra verte tovább a gépet, mintha nem hallaná.

— Telefon — mondta Suha Béla még csöndesen. A telefon csörömpölt tovább.

— Csöng a telefon — sóhajtottak mások is, de nem mozdultak.

— Nem halljátok a telefont? — kiabált a belső szobából a titkár.

— Én ugyan nem — vonta meg a vállát Nóra. — Nem az én dolgom. — És még elszántabban püfölte a gépet.

— Nem lehet dolgozni ettől az átkozott telefontól — ugrott föl a helyéről Suha Béla. Egyenként álltak föl az asztal mellől, s mire a titkár kivágta az ajtót, hogy „mi az isten lesz már itt?” — mind ott szorongtak a kisasztal körül, csak éppen a kagylóért nem nyúlt senki.

— Föntről? — kérdezte a titkár, aztán a gépírónőre parancsolt: — vedd csak föl.

— Biztos téged keresnek.

— Nem baj. Majd megmondod.

Lassan emelkedett a kagyló, Nóra eltartotta a fülétől. — Halló, itt...

— Mi van ott maguknál? A fülükön ülnek? — és bemutatkozás nélkül is mindnyájan tudták, hogy ez Lovászi. Senki más, csak Lovászi. Azt is hallották, hogy változatlan hangerővel ezt kiabálja:

— Mondja meg a főnökének, kapja össze a nadrágját, aztán egykettő föl hozzám.

És a titkáruk lélekszakadva rohant az emeletre.

— Schelling elvtárs a szervező titkár — mondta Ilonka, mikor a fakó ember fölkapátolt és elindult. Margit kihallotta hangjából a folytatást: láthatod, itt minden hely foglalt. Nem szólt rá semmit. Ahogy a párnás ajtó kinyílt, pillanatra reménykedni kezdett. De Benkő csak egy beszámolóért jött, neki pedig néhány érdektelen szót vetett oda, valámi olyasmit, hogy „no ismerkedünk, ismerkedünk?”, aztán gyorsan visszahúzódott megint. Gépkocsi zörgött odakint, vendégek érkeztek. A kis szoba tele lett fontoskodó emberekkel. Egyikük fölfedezte Margitot.

— A sajtó megelőzött bennünket?

Margit elszántan mosolygott, míg Ilonka eloszlatta a félreértést. — Az elvtársnő nálunk dolgozik.

— Nocsak, hát megunta a betűcsinálást?

Kezet nyújtottak, kedélyeskedtek. Még azon a hangon beszéltek vele, ami a sajtónak kijár. Kis leereszkedéssel, nagy respekttel. Ahogy rangosabb emberek az újságírókat kezelik. Vajon ezentúl hogy beszélnek vele?

Megunta a betűcsinálást? Nem, magától sose unta volna meg, pedig igazán nem is szerette. Az ember csak azt szereti, amit könnyedén csinál, amit a kezében, az ujjában érez. De ő görcsösen fogta a ceruzát, s a végéről lerágta kinyílta a festéket. De azért az üzemi újság még fontos megbízatás volt, politikai munka. Kívülről nem látszott, hogy a keze belefájdult az írásba, estére mindig zsibbadt, élettelen volt a keze. Azt hitte, kívülről nem látszik az ilyesmi. Ha nagynéha betévedt a városi lap szerkesztőségébe, irigyen nézte a fiatal, nála jóval fiatalabb újságíró-tanoncot. Hogy összevágta, odacsapta a másfél flekkes tudósítást. Oda se figyelt, amíg diktálta. Persze neki nem voltak tanoncévei. No meg aztán a lelkiismerete se engedte volna. Így gondolta. És nem szerette a blokkból diktálókat, a presszóban ülőket, a strandon csavargókat. Felelőtlen alakok. Bezzeg régen egy se élt volna meg közülük.

Régen. A bizottságon reggel 7-kor kezdték a munkát, s a 10 óra még a papír fölött találta őket. Olyankor írták a jelentést. Reggel megkapták a direktívát.

— Margit kimegy a begyűjtéshez. Estére beszámolót kérünk a parasztfiatalok lelkes munkájáról. Kell a sajtónak.

Kölcsönkapta a pártbizottság kocsiját. Hosszú sorban vonultak a megakart székerek. A bakon többnyire rosszkedvű idősebb parasztemberek ültek. Végre meglátott egy mokány, tömött bajszú fiatalembert. Kiugrott az autóból, s integetett neki, hogy beszédük lenne egymással. Az meg nem várta, hogy odaérjen, hanem felécsapott az ostorral, s olyan istenezésbe kezdett, hogy Margit megbökte a sofőr hátát:

— Gyorsabban. Kerüljünk inkább a hátuk mögé.

Még kétszer-háromszor megpróbálkozott. Senki se állt szóba vele. Egyszerűen nem vettek róla tudomást.

Aztán megérkezett a kocsivégekből lemásolt nevekkal meg a hivatalnok összesített adataival.

— Te Nóra — súgta a gépíronőnek, mikor pillanatra magukra maradtak —, nem volt ott semmi lelkesedés. Ma valahogy... A fiatalok se...

— Ugyan — nevette ki Nóra —, azt hiszed, tegnap nagyobb volt? Az a fontos, hogy meglegyen a jelentés.

— De hát mit írjak?

Nóra vállat vont. — Amit tegnap írtak, meg amit tegnapelőtt. Nézd csak ki az újságból. Legfeljebb más nevekkal.

— Azt nem lehet. Nem lenne igaz.

Végül megírta őszintén, hogy a gazdák kedvetlenül hajtották a lovakat, a fiatalok meg egyenesen haragosak voltak. Késő délután készült el vele. Beszélni se tudott a fáradságtól. Elmenni nem lehetett, amíg Lovászi elvtárs nem olvasta. Este hétkor megkapta az újabb direktívát.

— Átírni! Jól letoltak miattad — kiabált a titkár. — Ez neked lelkesedés? Ezt adjuk a sajtónak? Hogy a parasztfiatalok dühösek ránk? Hogy képzelted? Ilyen kispolgári maszlaggal csapjuk be a tömegeket, mert akad a gazdák között egy-két semmirekellő?! Ha így folytatod, nem nagy jövőt jósolok neked a politikai munkában.

Másnap fegyelmet kapott, mert pesszimista jelentésével szabotálta a begyűjtés sikerét.

Hárman voltak testvérek. Három lány. A legidősebb Franciska, a legkisebb Eszti. Az anyjuk özvegyen maradt a háborúban. Amikor tele visszafojtott sírással hazautazott vasárnap, az anyja azzal fogadta:

— Franciska a kórházban van.

— Mi baja?

— Beszedett valamit.

Margit semmit sem értett az egészből. Franciska erős, nagy testű lány volt, családfenntartó. Tulajdonképpen mindnyájuk helyett dolgozott. Eltartotta az anyját, taníttatta a hűgát. Soha eszükbe se jutott, hogy neki magának is szükségé lenne valamire. Az orvosok meggyógyították, azután nem beszéltek a dolgról. Franciska újra dolgozott, újra tartotta a családot. Azelőtt se beszélt sokat, most annál is kevesebbet. De Margit nem értette. Félt tőle. Érezte, hogy Franciska haragszik rá.

— Legalább te mennél férjhez — mondta mama, de közben Francit leste. Margit nem válaszolt. Hogy mehetne férjhez Lovászi Sándor után? Kihez mehetne Lovászi Sándor után?

— Margit már nem talál magához való embert — szólalt meg Franci váratlanul.

— Ugyan miért? — hökkent meg a mama.

— Akinek kellene, az neki nem jó, akit meg ő akart...

Megtudta — rémült meg Margit —, egész biztosan megtudta.

— Honnan veszel ilyeneket? — morfondírozott a mama. — Nem volt ennek még egy valamirevaló udvarlója se. Az a baj, hogy semmire sincs ideje.

— Ha képes volt ilyen foglalkozást választani...

Most már ő se hallgathatott tovább.

— Mi bajod a foglalkozással?

— Semmi. Gané az egész. Mindenkit bolondnak néztek.

— Éppen tanítani akarjuk az embereket.

Franciska legyintett. Erről se esett szó többet. De Margit most már azt is tudta, hogy a mozgalmi munkáért haragszik rá a nővére. És talán Lovászi miatt? Erre gondolni se mert.

A mama azért úgy intézte, hogy összehozza Olasz Imrével. Özvegy ember volt, tanácsi hivatalnok, a mama kiszámította, hogy éppen összeillenek. Ő meg csak nézte ezt a csupa szőr, fekete embert, minden szóra vörösödő vastag nyakát, bunkós, piszkos körmű ujjait, s hideglelést kapott a gondolattól, hogy egyszer ez mondhatná neki: eridj beljebb egy kicsit.

— Franci jobban ismer téged — szidta a mama. — Ő tudta, hogy neked nem köll falubeli. Isten tudja, ki köll neked? Talán maga a miniszterelnök.

Ebédidő. Ilonka elsimította az asztala tetejét, akkurátusan körbenyírta az ebédjegyt.

— Itt szoktunk enni a Park vendéglőben. Elég jól főznek.

Margit bólintott. — Akkor majd én is befizetem a jövő hétre.

Ilonka kerülte a megszólítást és a tegezést is. Mielőtt a kabátot magára vette, gondosan megfésülködött, lepúderezte az arcát. Ahogy egymás mellé kerültek, még Margit is észrevette, milyen kopott, ügyetlenül öltözött Ilonka mellett. Az öltözködést nem tudta megtanulni, hiába vergődött vele Nóra 16 hosszú évig. Maradt a kifényesedett szoknya, a feltúrt ujjú blúz, az elnyútt, olcsó kardigán. Még Lovászi is megjegyezte a múltkoriban:

— Adni kellene magadra. Ma már nem járnak ilyen lomposan az asszonyok.

Kis Eszti bezzeg mindent megtanult, ami kell ebben a világban. Megtanult okosnak lenni, megtanult magához való embert keresni, megtanult öltözni is. Megtanulta, hogy nem szabad egyedül maradni. A magányosság a legnehezebb betegség, néha úgy fáj, mint a gyomorfekély. Mindig a gyomrában érezte először az idegességet, a magányosság is a gyomrát kezdte ki. Az különböztette meg az igazi gyomorfájástól, hogy nem hatott rá a fájdalomcsillapító. Francis-kát is ez vihette el. Egész biztosan ez vitte el. Sokáig nem tudta, nem akarta megérteni. De most már azt is értette, miért voltak ők egymásnak haragosai. Az ilyen emberek, mint ő, meg Franci, taszítják egymást, félnek, hogy rájuk ragad a másik magányossága, s akkor kétszeresére nő bennük az egyedüllét. Ezért húzott inkább ő is Nórához, ezért kényeztettek mindketten kis Esztit.

A szilvesztert kis Esztiéknél töltötte. Amióta Eszti kisfia megszületett, gyakran fölrandult hozzájuk néhány napra. Nem volt terhükre, inkább örültek neki, mert ilyenkor jutottak egy kis kimenőhöz, ő meg boldogan vállalta a gyerekdajkálást. Két apró szobában laktak, mégis sok levegő volt a lakásban, jó mélyeket lehetett lélegzeni.

— Ez attól van, hogy nem dohányzunk — magyarázta Eszti, de Margit tudta, hogy nem attól van. Eszti mindenre mondott valami józan, higgadt magyarázatot. Arra is, hogy náluk tisztaság van, meg nyugalom.

— Ritkán látsz bennünket — nevette Margitot —, ha mindennap itt lennél, észrevenné, hogy mi is kapkodunk, veszekszünk, nálunk is törnek a tényérok.

— Másképp törnek — mondta Margit. — Vagy éppen az a jó, hogy törnek. Nálam nincs, aki összetörje a tényérokat.

Holnap este találkozik kis Esztivel. Holnap este elmondja neki Benkő Jánost meg Ilonkát, meg a más íróasztalából lopott fiókot. Ő persze sose kerülne ilyen helyzetbe. Tavalyelőtt összeveszett a főnökével, egykettőre kikérte a munkakönyvét. Mitől félt volna? Két vállalat is kapkodott utána. Egy napig se maradt munka nélkül. Igaz, hogy őt nem emelték ki, nem helyezték át, nem vitték be sehova. Se a párt, se Lovászi Sándor nem intézte a sorsát. Ha intézte is, nagyon messziről. Csak annyira, hogy Széll András kubikos lánya leérett-ségizett, meg egyetemre járt. De azért mindig tudta, senki se adja kölcsön a cipőjét, hogy beleálljon. Neki kell megtalálnia a kényelmes lábravalót, neki kell kitaposni, vasat veretni rá, sártól lekaparni, kenőccsel fényesíteni. Ő meg, hol a nagyujját vágta le, hol a sarkát faragta meg, hogy beleférjen az odakészített cipőbe. Máskor meg éppen vattával kellett kitömní a cipő orrát. Csak évek múlva vette észre, hogy csupa tyúkszem és bütyök lett a lába a sok kölcsönkapott cipőtől.

Virágos abroszokkal terített kis családi vendéglőben ültek le. A pincér jól ismerte Ilonkát, egy kis ártatlan hetyegésük volt egymással, csak anyyi, amiért nagyobb adag köret járt Ilonka tányérjára, kicsivel több tészta a levesébe.

Megérkezett Schelling is hamarosan. Margit nézte őket, figyelte a szájuk mozgását, ahogy mindenféle leves mellé való haszontalanságot beszéltek. Hát így fognak most már ebédelni hármában. Ezek lesznek az asztaltársai, a munkatársai, őket bámulhatja mindennap, nyolctól négy óráig, írásban lerögzített havi fizetésért. Most, úgy látszik, ez a báméskodás lesz a dolga.

— Túl sokat rágódsz fölösleges dolgokon. Túl sok időd van magadra — mondta kis Eszti. — Gyerek kellene neked.

— Gyerek? Honnan vegyem?

— Még nem késtél le róla.

— Régen lekéstem — legyintett Margit —, nagyon régen lekéstem. De azt csak magában gondolta végig, hogy milyen régen lekésett. Lovászi Sándor gyereket szívesen megszülte volna, a maga nevében is boldogan fölneveli, gyerektartás meg apai gondoskodás nélkül. Egyszer megmondta Lovászinak.

— Én úgyse megyek férjhez. Maga után én nem megyek senkihez.

— Bolondság.

— Egész biztosan nem megyek férjhez. De azért gyereket szeretnék.

Lovászi egy pillanatig bamba szemekkel meredt rá. Csak olyankor feledkezett így el magáról, ha nagyon kihozták a béketúrásból. Egyébként mindig ráncolt homlok alól szigorú tekintettel figyelte a világot.

— Miket beszélsz? Elment a jó eszed?

— De igen — erősködött Margit. — Komolyan mondtam.

Utána sokáig vádolta magát, hogy talán ezért maradtak el Lovászi éjszakai látogatásai. Pedig a villany továbbra is gyakran kivilágított az emeleti szobából. Csak neki nem világitott. Lovászi megijedt tőle. A kis „eridj csak beljebb” munkaslánytól, aki nem kért eddig semmit, akinek nem voltak vágyai, még egy közös vacsorát se akart vele. Aztán egyszer előállt ezzel a képtelenséggel. Gyereket tőle. Belegondolni is szörnyű lehetett. Mennyire bizhatott a hallgatásában? Semennyire. Néhány éjszakát talán el tud hazudni a világ elől, de egy valóságos gyereket? Egy gyereket, akit el kell tartani, akit nevelni kell, etetni, iskoláztatni, akinek apára is szüksége van? Margit belátta, hogy Lovászi helyében más is visszariadt volna. Ő pedig végképp nem vállalhatott kockázatot. Nem vállalhatta, hogy föladja a tiszta életű vezető helyzetét. Kije volt neki Margit? Még a szeretője se. Csak olyan asszonypótlék. Ha este nincs alkalmunk kényelmesen nekiülni a terített családi asztalnak, beszaladunk a sarki boltba, és bekapunk valami harapnivalót. Oda se figyelünk az ízére, az a fontos, hogy elverjük vele az éhségünket.

Nóra meg se lepődött, amikor ezt az egész históriát — persze a gyerek nélkül — elmesélte neki.

— Ó, Lovászinak mindig voltak nőügyei. Persze mindnyájan játszottuk a hülyét. Ugyan ki merte észrevenni? Legalább veled tisztességesen csinálta, nem lett bajod belőle.

— Mi bajom lehetett volna?

— Te kis szerencsétlen! Nem láttad, hogy repültek az emberek körülöttem? Ha akarja, minden jelentéscsere beleköt, aztán mehetsz vissza gombot varrni.

Nem, ezzel igazán nem rágalmazhatja Lovászi Sándort. Előtte egy szalmazsálat se tett keresztbe. Sőt, inkább pártját fogta. Még most is utánanyúl, protezsálja. Abban is benne volt a keze, hogy az üzemi laphoz vitték, és lám, ma reggel is az ő dolgában telefonált Benkőnek. Már nincs olyan befolyása, hatalma egyáltalán nincsen, de azért ha ő beszél a telefonba, az a vonal túlsó végén is hallatszik. Akármit mond Nóra, a barátairól sose feledkezett meg Lovászi Sándor. Nóra persze nem tartozott a barátai közé, így aztán csak a ráncolt homlokát, szigorú tekintetét ismerte.

— Megborzongok, ha rámnéz azzal a vallató szemével. Mindig azt lesem, mikor tekeri ki a szavaim értelmét, mikor bizonyítja be rólam, hogy összeküldtem a népi demokrácia ellen — mondta még azokban a napokban; amikor Lovászitól igazán félni kellett.

Nóra csak sokára, barátságuk második vagy harmadik évében hívta el a lakásába. De még akkor is riadtan nézte a vastag perzsaszőnyegeket, a nehéz bőrfotelokat. — Mit keresek én ebben az úri házban? Nóra apja éppen csak rápillantott aranykeretes szemüvege fölött, de a bemutatkozásnál már a háta mögé nézett. A szomszéd szobában valaki ügyetlenül verte a zongorát, egy megkínzott férfihang ütemesen számolt hozzá: „egyet-kettőt-hármat-négyet”.

A mama valamikor takarítani járt otthon a doktorékhöz. Egyszer magával vitte, de a szoba küszöbénél nem engedte tovább. Margit egészen kicsinek érezte magát a hatalmas sötét szoba küszöbén, olyan kicsinek, mint az a selyempincsi, amelyik akkor ugrott le az egyik bőrfotel öléből. De annak kék szalag volt a nyakán, s a doktorné kiabált neki a másik szobából: „Dinike, aranyos Dinike, mit kap a jó kis kutya?”

— A mama nem fél ebben a házban? — kérdezte ijedten.

— Mitől félnék?

— Hát a képektől — mondta Margit, mert a fal ki se látszott az aranykeretbe foglalt bajuszos öregurak és ékszeres, fűzött derekú hölgyek fényképeitől.

— Olyan furcsa nálatok — súgta Nórának, még hangosan beszélni se mert. — Minden sötét és ünnepélyes.

— Inkább ócska — legyintett Nóra. — Sok ócska kacat. Egyszer majd kidobálom mindet, és csupa könnyű, világos holmit veszek helyettük.

Tulajdonképpen még most se szerette Nóra házat. Pedig az ügyvéd úr évekkal ezelőtt meghalt, és Nóra beváltotta az ígérését, eladta a régi bútorok nagy részét. Az alacsony, modern berendezés azonban valóságos táncteremmé változtatta a szobákat, Margit attól félt, hogy elcsúszik a sok meztelen parkettán. Legtöbbet akkor járt Nóráékhoz, amikor egyik napról a másikra kitétték a szűrét a bizottságról.

Az volt a direktíva, hogy készítsenek felmérést a fiatalok világnézeti fejlődéséről. Végre álljon előttük tisztán, ki került a feketecsuhások uszályába, s ezzel mételyezi dolgozótársait is. Magyarul: össze kellett szedni, kik járnak templomba. A kötélgyárban valami Tóth Krisztinát emlegettek leginkább. Bele is írta a jelentésbe, hogy szegény, gyalázat a fejlett materialista világnézet korában, amikor Sztálin és Lenin eszméi hódítanak az egész világon, és mindenki tudja, hogy a feketecsuhások a reakció szekerét tolják, még mindig akadnak Tóth Krisztinák ötcentis kereszttel a mellükön, el nem maradhatnak a vasárnapi miséről, mert ott szívják magukba táplálékukat, a klerikális reakció mérgezett szavait, amivel a munkásosztály és a vele szövetséges parasztság hatalmát szeretnék aláaknázni, hogy ezzel is tőkés uraik kezére játsszanak. Tóth Krisztina neve mindenestre négyyszer is szerepelt a jelentésben, s odaírta munkahelyének pontos megnevezését is. A jelentést úgy, ahogy volt, leközölte a helyi újság, méghozzá vasárnap: „Aki a klerikális reakció szekerét tolja” címmel. Átment az illetékes rovatvezetőn, átment a szerkesztőn, még a főszerkesztő is átfutotta, és átment a tördelőn. Vasárnap reggel nyolc órára azonban már mindenki tudta, hogy Tóth Krisztina nem más, mint Tóth Antal tanácselnök édes és egyetlen testvérnénje. Tóth, az Tóth. Van belőlük ezeregy. Ki gondolná, hogy Tóth Krisztinának köze van Tóth Antalhoz? A főszerkesztő s a szerkesztő fegyelmet kapott, Margitnak megüzenték, hogy hétfőn már be se tegye a lábát a munkahelyére. Margit első kétségbeesésében Nórához szaladt,

de odaszaladt másnap meg harmadnap is, pedig Nóra igazán nem tudott segíteni rajta. Lovászi tudott volna, de ahhoz nem szaladt.

Kerek hónapig kódorgott munka és fizetés nélkül. Egy hónap múlva leváltották Tóth Antalt, és elküldték egy másik városba gyárigazgatónak. Akkor üzentek neki, hogy most már visszajöhet.

Ilonka ismét birtokába vette az íróasztalt, a dossziékat, az írógépet. Úgy tett-vett a sok mindenféle papír között, ahogy otthon szokott rakosgatni az ember; följebb húzza a terítőt, arrébb tol egy vázát, friss vizet önt a virágra.

— Régen dolgozik itt? — kérdezte Margit. A válasz kevélyebbre sikerült, mint amilyenre szánták.

— Mióta az eszemet tudom. A technikum után mindjárt idekerültem. Benkő elvtárs a negyedik főnököm.

Margit elhúzta a száját. Azt akarta mondani, hogy ő is kiszolgált már néhány főnököt. Nem is lenne olyan könnyű kiszámítani, hogy hányan voltak. De aztán inkább hallgatott. Ilonka bekapcsolta a kávéfőzőt, és Margitnak eszébe jutott, hogy az első félnap már mögötte van. Annyival közelebb a holnap este. Holnap este otthon lesz. Holnap este mindent megbeszél kis Esztivel. Ha ugyan jut rá idejük Petikétől, vagy a mama panaszaitól. A mama órákon át tud olyan dolgokról panaszkodni, amiken úgyse lehet segíteni. A házigazda folyton molesztálja az udvar miatt. Minek tart aprójószágot, mind tönkreteszik a kertjét, kirárgják a kerítés alját. De hát mit csináljon egy öregasszony aprójószág nélkül? Ő már nem mehet kapálni a téesszbe a rozsdás derekával, tőle már senki nem kívánhatja, hogy munkaegységért hajtsa magát. No és az ő panaszai? Azokon talán lehet segíteni? Kis Eszti visszacsinálhatja neki az üzemi újságot, hogy legyen napról napra való munkája? Mit találhat el kis Eszti az ő bajára? Van ember, aki őrajta segíthet?

Franciska napján minden évben összegyűlnek otthon. Azelőtt kettős névnapot tartottak, reggeltől estig nyikorgott a kapu, annyi vendég lábatlankodott a háznál. Mióta Franciska meghalt, nem jönnek a vendégek. Csak ők ketten kis Esztivel igazodnak a régi szokáshoz. Az ünneplés is inkább halotti torra emlékeztet. A mama mindent elkészít éppúgy, mint azelőtt. Van csirkepaprikás, óriási fonott kalács, cukros sütemény. De jókedvet nem süthet a kalács mellé. Elmondja minden órában, hogy Franciska volt a legjobb gyereke. Ez igaz, mégis rosszul esik hallgatni. A mama egyedül van Franciska halála óta. Ezt minden alkalommal szemükre veti. De költözni nem akar. Tulajdonképpen neki kellene magához vennie, Margit érzi a kötelességet, s írja a leveleket a mamának: „Ideje, hogy föladjja a csirkenevelést meg a piacozást, nincs arra magának szüksége. Nálam mindent megtalál, ami kell.” De hogy mit is kezdene a mamával, ha egyszer beállítana a kis motyójával, azt igazán nem tudja. Már attól is irtózik, ha egy másik ember szuszogását kell hallgatnia. Fölebred az idegen lélegzetvétele. Odahaza úgy alszik, hogy óránként nézi a vekkert; még mindig nincs reggel?

A nagyobb famíliában hármat is számon tartanak, aki nem természetes halállal halt meg. Nagyapa fekvőbeteg volt másfél évig. Ő már nem emlékszik rá, de Franciska sokszor emlegette, hogy úgy találták meg a padláson, mikor terigetni mentek. Senki se értette, hogy kapaszkodott föl a meredek lépcsőkön. S még volt ereje, hogy a kötelet jól a gerendához csomózza. Teri nénjük messzire lakott innen, Margit csak fényképről ismerte. Volt a mamának egy barna, levelezőlap fotográfiája, azon rajta volt Teri néni meg a mama többi testvére. Hatan álltak sorban a fényképezőgép előtt, négy lány, két fiú. Teri

nénjük volt a legszebb a lányok között. A képen kalapot viselt, mindjárt kivált a kendős fejek közül. Róla sokféle történet keringett a családban. A testvérek nem szerették, mert különbözött tőlük, az életét is, a halálát is másképp alakította mint ők. Tizenhét éves korában cselédnek ment Pestre, huszonkét éves korában már halott volt. Pap nélkül temették, a rokonságból csak a fiútestvérek álltak a koporsójánál. De mamát még most is bántja a lelkiismeret, hogy olyan árván hagyták a föld alá menni. Titokzatos halála volt, sose derült ki az oka. Találgatták, hogy gyereke lett valami idegen embertől, mert a zabi-gyereken szerzett halált fölérték ésszel. De ez sem bizonyult igaznak. Az egyik nagybácsi megkérdezte a gazdájától, akinél szolgált. Semmi rosszat nem tudtak rá mondani. Még katonák se legyeskedtek körülötte. Inkább nagyon is rá-tartinak ismerték. Az asszonya nemegyszer mondogatta: „Kinek tartogatod magad, a gróf Eszterháznak?” Mindezt így, százszor elhajtogatták otthon, ha az idősebb rokonok összejöttek.

A harmadik különös halottjuk Franciska volt. Neki csak második kísérletre sikerült a halál. Mikor az elsőből kigyógyították, úgy látszott, megbékül az életével. Egészen addig úgy látszott, amíg kis Eszti meg nem kapta a diplomát. Akkor aztán alábbhagyott a munkakedve, panaszkodtak rá a gazdaságban, ellustult, alig veszik hasznát. Pénzt is csak annyit hozott haza, hogy Margit segítségével éppen megéltek belőle ketten. Margit szekírozta őket, vegyének mosógépet, minek maratják a kezüket a nagy teknőben? Nem akart se mosógépet, se ruhát, semmit, amivel az életén könnyíthetett volna.

Margitot sokáig vallatták a halála miatt. Csak tán nem keveredett bele valamibe az ellenforradalom idején? Nagyon rossz időt választott szegény a halálra. Még Nóra is gyanakodva sandított rá.

— Levelet se hagyott? Semmi írást?

— Semmit.

— Különös.

— Életében is különös volt.

Híttek is neki, nem is. Később behívták a főnöki szobába, leültették a vadonatúj fotelba.

— Itt van ez a gyári lap — mondták. — Kellene ide egy megbízható elvtárs. Eddig csak úgy hébe-hóba jelent meg, mikor éppen idejük volt összeszedni. Mostantól kezdve minden kéthétben kinyomtatják, ilyen nagyüzemet nem hagyhatunk rendszeres tájékoztatás nélkül. Aztán neked most úgylis kikészültek az idegeid. Kicsit kipi Hennéd magad. Rád gondoltunk.

Szép volt a csomagolás. El lehetett benne fogadni a fölmondást. Arról senki se beszélt, hogy Margit jó ideje kilóg az újonnan berendezett szobákból. Megcsúszik a szőnyegen, ráhamuzik a fotel kárpitjára, leégeti a most vásárolt kávéfőző masinát.

— Magad kerested — mérgelődött Nóra. — Örökké azt hajtottad, nem értek hozzá, nem tudom megcsinálni. Azt hiszed, a többi mind értett hozzá? De volt annyi esze, hogy behúzza a fejét, és hallgasson. Te meg folyton a tudatlansággoddal dicsekedtél. Nagy dicsőség, megkaptad érte a prémiumot.

— Nem unalmas?

Ilonka csodálkozva kapta föl a fejét. Talán már el is feledkezett Margitról.

— Tessék?

— Nem unalmas mindig másolni, meg kimutatásokat írni?

Ilonka vállat vont.

— Meg lehet szokni. Én szeretem csinálni.

— Hát igen — mondta Margit csüggedten —, biztosan meg lehet szokni.

— Az újságírásnál persze unalmasabb — szolt közbe Schelling is, aki a második kávé után belevetette magát egy csomó nyomdászagú broszúrába. A nyomdászag ingerelte Margit orrát, még nyugtalanabb lett tőle.

— Én például — folytatta Schelling — úgy képzem, hogy az újságírásnál nincs is érdekesebb. Mindennap más emberek, más problémák. Persze, kell hozzá tehetség, meg tájékozottság is, műveltség. Jól mondom?

Várta a helyeslést, Margit tehát kelletlenül bólintott.

— Sokat kell hozzá olvasni, úgy gondolom. Újságot is meg szépirodalmat is. Hogy az ember eligazodjon a jelenségek között. Mert nem mindegy ám, hogy miről ír az újságíró, mi kerül az olvasó elé. Ki kell válogatni mindig a legfontosabbat.

Egész belemelegedett a magyarázatba. Szerencsére a telefoncsörgés félbeszakította. De még akkor is mondta, amikor a kagylót emelte.

— A politikai életben vigyázni kell a hangsúllyal. Az átlagember . . . halló, itt Schelling. — A keresztnévét nem mondta, ebből is láthatta Széll Margit, hogy ő fontos ember, ismert ember a városban, neki elég annyi, hogy „halló, itt Schelling”, és mindenki tudja, kivel beszél. Aztán még néhány határozott igent és nemet mondott, Margit érezte ezekből az igenekből és nemekből, hogy belőle sose lehetne szervező titkár. „Hálló, itt Széll” — próbálgatta magában, s majdnem hangosan fölnevetett. A telefon után Schelling bedobált néhány broszúrárt a táskájába, aztán elsietett.

— Botka elvtársnál vagyok — vetette oda Ilonkának, aki bennfentesen bólintott, mert természetesen tudta, ki az a Botka elvtárs, és azt is tudta, hogy Botka elvtársához csak ilyen sietve és gondterhelten lehet menni. Margit nem ismerte Botka elvtársat. Sok mindenkit ismert a városban, de inkább a régi embereket. Mióta az üzemi laphoz került, nemigen nézett körül a Botka meg más elvtársak között, akik újfíúk voltak a város közéletében, de már éppen olyan fontosak, mint valamikor azok, akiknek telefonálására ő sietett gondterhelten fontoskodással, és ő vetette oda Nórának: X. elvtársnál vagyok. Persze a legfontosabb elvtársakhoz nem őt hívták. Neki csak az ötöd-hatodrendű elvtársak jutottak, akik kis lenézéssel, de nagy respektussal beszéltek vele, mert mégiscsak a nagyházból jött. Néha még szokott találkozni ezekkel az ötöd-hatodrendű elvtársakkal, akik azóta is megőrizték ötöd- és hatodrendű helyüket — legföljebb egymás között csereberéltek kicsit —, olyankor megkérdezték tőle, hova vetette a sors, hiszen ezer éve nem látták. Aztán az üzemi újság nevére hümmögtek és bólogattak, következő találkozáskor már több leereszkedéssel és kevesebb respekttel szólították meg, de még megszólították. Eddig legalábbis megszólították.

— Tudod mit csinálnál, ha lenne két fillér ára eszed? — mondta Nóra, amikor az üzemet beolvasztották a pesti vállalatba. — Visszamennél a Simongyárba. Azt mondják, most remekül keresnek ott a lányok.

— Azóta a gépeket mind átcsereálték villanygépre.

— No és aztán? Egy hónap alatt beletanulnál. Akárhova tesznek, mindegy, meg kell tanulnod az új munkát.

— Kiröhögnének.

— Hülyeség.

— Az egész gyár rajtam csámcsogna.

— Három napig.

— Nem, nem olyan egyszerű az.

Csak csodálni tudta Nórárt, hogy minden szövevényes helyzetből olyan egykettőre kivágta magát. Amikor meguntta, hogy úton-útfélen lekispolgározzák — sokáig ezzel se törődött — egyszerűen átment a bíróságra. Amikor megelégedte

mindig fásult férjét, meg hallgatni, hogy egyet-kettőt-hármat-négyet, azt mondta, hogy le is út, fel is út, és elvált tőle hangoskodás, botrány, meg a város szája segítségével nélkül. Mire a jól értesültek megszimatozták a dolgot, már semmi közük se volt egymáshoz. Valameddig egyedül élt, aztán egy délután hosszú, cigányképű férfi nyitott ajtót Margitnak.

— Elnézést — mondta Margit, és belevörösödött. — Én csak Nórát . . . Mire befejezhette volna, Nóra már elintézte a bemutatást.

— Ez itt Patik Tibor, sebészdoktor. Gondolom, még nem találkoztatok.

Lovászi azt mondaná erre: — Az úri osztály felelőtlensége . . . de kis Eszti igazán nem úri osztály. Mégis ugyanezzel a biztonsággal kormányozza az életét. Neki meg arra sincs ereje, hogy az emlékeitől elszakítsa magát.

A politikai iskolán még azt mondták rá: van benne spiritusz. És ha nem veszít a szorgalmából, szépen haladhat előre. Valósággal kicserélték az alatt a néhány hónap alatt. Tanult, jelentkezett, hozzászólt, volt véleménye. Az otthoniak rá se ismertek volna. Megnézett egy színdarabot, és másnap hangosan kardoskodott, hogy „ez csak olyan burzsoá önámítás. A proletariátusnak nincs szükségére lelki nyavalygásokra”. Amikor azonban Timár Jóska — együtt kerültek föl a városból — közelebb bújott hozzá a filmvetítés alatt, és átölelte a vállát, egyszeriben Lovászi Sándor kezét érezte magán, és olyan sűrű undor fogta el, meg sírhatnék, hogy ott kellett hagynia a vetítést. Azon a héten megjelent a lapokban, hogy Timár Benedek kulák folygújtotta a szénát a téves földjén, mert ezzel akarta útját állni a szocializmus győzelmes előrehaladásának. Az aljas szándékú imperialista ügynököt, aki nem vitás, milyen szomszédok utasítására követte el a szabotázszt, a nép bírósága kötél általi halálra ítélte. Az iskola párttitkára azonnal röpgyűlést hívott össze, kijelentette, hogy Timár József egy faluból származik a kulákgazemberrel, rokonságukhoz nem fér kétség. Egyhangúan szavazták meg a kizárását. Margit is gondolkodás nélkül lendítette magasba a karját. Jóska úgy kullogott ki az épületből, hogy senki nem szólt hozzá. Megindult Margit felé, mégiscsak egy városból jöttek, s valami vonzalmat is érzett iránta, de Margit elkapta a fejét, a köszönését se fogadta. Nagyon büszke volt rá, hogy ilyen harcosan ellenállt az ellenséges kísértésnek. Jóska eltűnt a közelelől. Otthon egyáltalán nem mutatkozott, nem is hiányzott senkinek. Csak úgy beszéltek róla: a kulákivadék. Néhány éve föltűnt az aláírása az egyik képes újságban. Lovászi Sándor mutatoujjával rácsapott a nevére.

— Ez kell nekik, már ez is kell, az ilyen gyújtogató kulákivadék.

Az iskolában igazán fiatalnak érezte magát. A fiúk táncoltatták, az énekarban szólót énekelt, zakatolásnál egyszerre hárman is párjuknak választották. Mentek az utcán négyes sorokban összefogódzva. Aztán a párttitkár elkiáltotta magát: — Hegyek között, völgyek között zakatol a vonat — és már forogtak, tapsoltak, lengette hajukat a játék szele.

Gyerek korában sose játszhatott jóízűt. Előbb beteg volt a háznál, aztán meg az apjukat kellett gyászolni. Ha egy kicsit viháncolni kezdtek az udvarban, mama rögtön rájuk szólt: — Apátokat beásták valami tömegsírba, ti meg itt sivalkodtok. Mit gondolnak rólunk a népek odakint?

A gyárban is elkapta őket néha a kamaszlány-nevethetnék, de ott meg a munkafegyelmet, az öntudatot vágták a fejükhöz. Egyszer még azt is mondták nekik, hogy az ilyen értelmetlen, fegyelemtörésre csábító nevetgéléssel csak az ellenség malmára hajtják a vizet. Az iskolában — persze a tanulmányi időn kívül — szabad folyást engedhettek a jókedvüknek. A faliújságra erről a jókedvről azt írták: „Ifjúságunk bizakodó tekintettel, ragyogó arccal menetel a szocialista jövő felé.” De azért ez a menetelés táncot jelentett, vidám társasjátéko-

kat, csiklandós zálogkiosztással, kis izgalmas szerelmeket jelentett, szóval csupa olyasmit, amit hozzátartozik a fiatalsághoz.

Még a hazaérkezés is nagyszerű volt. Május elsejére fejezték be a vizgákat, hogy az ünnepet már otthon tölthessék. Margitot az a megtiszteltetés érte, hogy fölniválták az emelvényre. Se azelőtt, se azután nem volt része hasonló tisztességben, de akkor valahogy — talán a lelkes, kipirult arca miatt — annyira odailleszt a piros dekorációk, a képek és transzparenszek közé, hogy Lovászi Sándor lenyújtotta neki a kezét.

— Az elvtársnőnek ma itt a helye, mint az ifjúság képviselőjének.

Margit sose tudta meg, miért volt ő akkor kiváltképpen képviselője az ifjúságnak, s annyi fiatal között miért éppen őrá esett a választás, de nem is nagyon töprengett rajta. Csak élvezte, hogy Lovászi Sándor karja néha súrolja az övét, s hogy az egész város együtt látja őket a vonuló tömeg fölött.

A ligeti sátorban cigány húzta piros lajbiban a mozgalmi dalokat, gőzölgött a birkapaprikás, habzott a sör, halomba sorakoztak a kiürült üvegek.

— Te Margit, én ott voltam ám a Tímár Benedek akasztásán — hajolt közel hozzá verejtékes arcával Suha Béla. — Én láttam a Tímár Benedeket, ahogy kihozták összekötött kézzel. Nekem elhíheted, hogy az az ember egy gyufát alig mert meggyújtani, nemhogy a téesz szénáját gyújtogatta volna.

— Miket beszélsz? — húzódott el tőle Margit, de Béla a részegek makacsságával ismételte.

— Az ugyan egy gyufát se, nemhogy a téesz szénáját. Nem is értette, mit akarnak tőle. Csak a falnál vette észre magát, hogy ennek fele se tréfa. Tudod, hogy sírt? Mint a kisgyerek szokott. Nem is sírás volt, inkább olyan nyafogás. Mondhatom, ügyefogyott ember volt szegény feje.

Nóra söröspohárban hozta a feketekávéját. — Fenéig — tartotta Margit elé. Ő csak azt érezte, hogy lángol a füle, hiába szorítja rá izzadt tenyerét, meg hogy tűz ég a torkában, amitől egyszerre van hányingere és énekléshez való kedve. De semmi más nem jutott eszébe, csak „Az egyszer nyáron hús hajnalban, szomszéd kertbe néztem át”.

Suha Béla napokig kerülgette, amíg meg merte kérdezni:

— Miket beszéltem én neked május elsején? Micsoda marhaságokat?

— Nem is tudom — válaszolt tétován. — Tulajdonképpen nem emlékszem semmire.

Látta, hogy Béla arca megennyhült, mintha eddig görcs fogta volna. Aztán bizalmaskodva vert a hátába.

— Hát ami azt illeti, kiskomám, te is piszokul beszívtál.

— Amíg jobb dolga nem akad — kezdte Benkő János suta udvariassággal — átnézhetné nekem ezt a beszámolót, úgy újságírószemmel. Tudja, a fogalmazást gondolom.

Margit valóságosan utánakapott a gépelt papírnak. Benkő meg is lepődött a ragadozó mozdulaton. Gépelt papír, hivatalos papír. Sorok egymás alá írva, számozott oldalak, géphibák: munka. Előveheti hozzá rágott végű ceruzáját, és belemélyedhet az olvasásba. Csinálhat valamit. Végre. Olvasta a szokványos mondatokat, nem törődött az értelmükkel, áthúzott egy és-t, hiányjel közé odabigyesztett egy-egy írásjelet. Aztán odaszólt Ilonkának.

— Diktálás után írta?

— Benkő elvtárs nem szokott diktálni. Előbb leírja kézzel, abból kell lemásolni.

— Szép, tiszta munka — dicsérte meg Margit. — Igazán rendes munka. Ilonkának jölesett a dicséret, de azért szerénykedett.

— Ó, nem a legjobb. Mikor ezt írtam, éppen nagyon zavaros napom volt.

— Én már elszoktam az ilyen szakszerű gépeléstől. A gyárban vagy magam írtam, vagy egy kezdő kislányt adtak mellém segítségnek. A nyomdászok nem győzték javítani a kéziratokat.

— A kívülállók azt hiszik — mondta Ilonka egy kis fölényvel —, hogy gépelni mindenki tud. Pedig a jó gépiró nagyon ritka. Engem is csábítottak volna már mindenfelé, még az újsághoz is. De hát úgy vagyok velem, itt megfizetnek, meg is becsülnék, minék vándoroljak. Dolgozni úgyis kell mindenütt. Nem mondom, néha úgy fáj a kezem, hogy egész éjszaka se alszom tőle. No és a könyvelés talán jobb? Ott meg a felelősségbe betegszik bele az ember.

— Tulajdonképpen minden munkának van foglalkozási betegsége — sóhajtott Margit. — A kézfájás nem is a legrosszabb közülük. Ilonkának van családja?

— Anyám, meg testvéreim. De messze laknak, Pest környékén.

No lám — gondolta Margit —, ez is egy fészekből kiesett tojás. Milyen sokan vagyunk.

— Egyedül lakik?

— Egyedül. Három éve vettem szövetkezeti lakást. Egyszobás, de nekem elég. Berendeztem szépen, senki nem mondja meg, hogy ebből az ezerhatszáz forintomból csináltam.

Ahogy a lakás szoba került, Ilonka kifényesedett. Beszélt most már kéretlenül. Nem magáról, a lakásról beszélt. Hogy darabonként válogatta össze a bútort pesti üzletekben. Vett szőnyeget is, hosszú szőrű subaszőnyeget, abból az egyik ezeröttszáz forintjába került, de nem bánta meg. A vázákat, hamutálatokat a képcsarnokban vásárolta, van Kovács Margit-kerámiaja is. Neki aztán nem kell herendi, meg mindenféle gyári giccspancs. Ő ezt az egy lakását olyanak akarja, hogy egy orvosprofesszor is rácsodálkozzon.

Margit gondolatban végigjárta a maga félig berendezett kopasz szobáját. Micsoda ajándék volt, mikor megkapta. Mennyi virágot, képet tervezett bele. Vége a kivertkutya-életnek, vége a céltalan utcai csatangolásoknak, vége a büdös presszóknak, meg a többi otthonpótléknak. De a sezlonnál, kombinált szekrénynél nem jutott tovább. Azt is használtan vette meg a Nóra kiselejtezett bútorából. Onnan került át hozzá a két merev hátú ebédlőszék is, hogy az ember derékfájást kapott, ha fél óráig ült benne. Pedig hányan irigyelték tőle az állami lakást. Milyen keserűséggel vágta fejéhez a fiatal kis mérnök a gyárban:

— Maga mit akar még? Jó fizetése van, lakást kapott, úgy vette el, mint egy pohár vizet. De én tíz évig is elnyomoroghatok az albrételemben, amíg a pénzemért lakáshoz jutok. Mit tudnak maguk a fiatalokról, hogy szeretik a beat zenét és hosszúra növesztik a hajukat?

Margit akkor sokáig lézengett kényelmetlen bútorai között, s egyre azt ismételte magában: lakásom van, meg kell becsülni. Végül dühösen lódította arrébb a merev hátú ebédlőszéket. Miért nem tudok örülni neki?

A lakásszentelón ott ivott valamennyi munkatársa. A sezlont hitelbe vette meg, összegyűjtött pénzen pálinkát még bort vásárolt. Akinek nem jutott hely a sezlonon, a bőröndökre vagy a földre ült.

— Ebbe a lakásba most már csak egy férfi hiányzik — mondta valaki —, majd jönnek, ne félj, a lakásszagra.

— Nekünk van ám egy közös titkunk — súgta éjfél felé Suha Béla. Talán a közös titok jogán maradt nála éjszakára. Reggel kedvetlenül búcsúztak egymástól. Most már két közös titkuk is volt, de a másodikban se telt örömük.

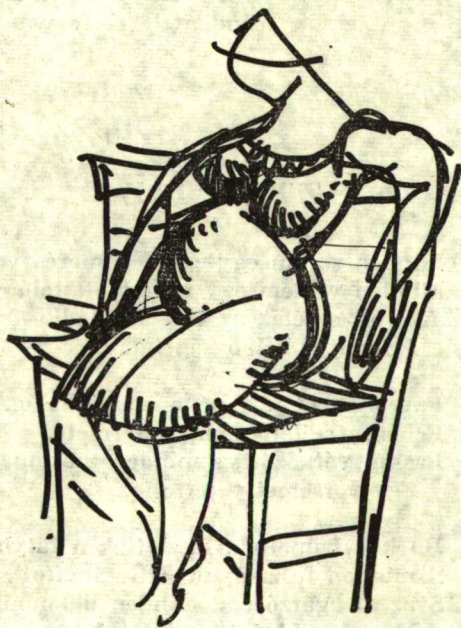
Azért Béla meglátogatta néhanap. Sokat marakodott a feleségével, ha nagyon beleunt, eljött hozzá panaszkodni.

— Miért nem váltok el, ha annyira nem egyeztek? Ne félj, nem akarok hozzád menni feleségül.

— Válás — legyintett Béla. — A válás nem old meg semmit. Ahol gyerek van, ott a válás csak összecsomózza a dolgokat.

Ez is olyan medréből kifordult ember volt, ez a Suha Béla, talán azért borultak össze, egymást vigasztalni. De ezek a szerelem nélküli ölelések csak szomorúságot hagytak maguk után. Ha akármelyikük elköltözik a városból, könnyen elfelejtik egymást. Így kéznél voltak egymásnak.

(Folytatjuk.)

GABUREK KÁROLY RAJZA